

τάτων ἐκάστους, καὶ πατράσι καὶ ἀρχούσι τούτοις ὁμοῦν ὅλων ἀγαθοῦ σφίσιν ὑπάρξασι, νανόμισται γε· καὶ πάνυ δικαίως. Desinit: καὶ τοὺς ἐνταῦθα λόγους ὑπὲρ ὑμῶν ἔργοις αὐτοῖς βεβαιώσεται.

Hæc Bessarionis oratio non modo typis est intacta, sed in mss. etiam bibliothecis infrequens; Venetiis tamen exstat in Græca D. Marci bibliotheca codicum mss. cod. CCCCXXXIII, inter varia ejusdem cardinalis opera, hoc titulo non satis accurately: *Encomium in Trapezuntium*, εἰς Τραπεζοῦντα. Eam vero hic apponerem libens, nisi prolixior foret; implet enim amplius duo et triginta folia minute compendioseque exarata (a).

(a) Yriarte, Catalog. cod. Gr. Matrit. p. 288.

GEORGIUS TRAPEZUNTIUS

NOTITIA

(Ex Allat. De Georgijs n. L. ap. Fabric. Bibl. Gr. ed. Harles, tom. XII.)

De Georgii Trapezuntii patria, vita et studiis habet tibi hæc ex elogijs Pauli Jovii: Paternam originem a Pontica celebri urbe traxit; licet in Creta natus (a) esset, Trapezuntii sibi nomen, quia ad Trapezuntem Cappadociæ urbem genus paternum referebat, adscivit, ut Gyraldus (b) putat, veritus veteris poetæ Epimenidis (c) versiculum, quem et æmulatus est alter poeta Callimachus (d). Cum felicioris stylo Græca in Latinum verterentur, Romæ fere primus Græcorum habitus est, plura enim ex Græcis Latina fecit, nec infeliciter. Ingenio fuit acri, vivido, licet in alios iniquiore. Et præter unum Aristotelem, quem ipse veluti numen venerabatur, cæteros omnes, sed Platonem præcipue, acri ac maledico dente dilaceravit. Hinc multorum odia, sed Bessarionis potissimum (e) calamum in se concitavit, et cum eorum impetum ipse sustinere non posset, præsidijs illi undique ad vitam sustentandam a potentioribus hostibus interclusis, misere vitam agere coactus est. Et sane tantarum simultatum turbine oppressus peno occubisset, ni rex Aphonsus, quod Andreas illius filius in præfatione Ptolemaica ad Sixtum pontificem refert, Neapolim advocasset, et in annos singulos desponsa pecunia non mediocri, comiter benigneque suscepisset. In exacta senectute repuerascens, et memoria tantarum rerum deperdita, ut de eo quoque refert Raphael Volaterranus, lib. XXI, qui ante memoriam amissam jam senem puer audiverat docentem, in urbe solus detrito in pallio, pileatus, et nodoso scipione janjam ruituri corporis membra sustinens oberrabat; juxta Minervæ habitasse ferunt, in qua et mortuus sepelitur; et ne tanti viri nomen una eum ipso tempore elaberetur, marmorea inscriptione figitur. Sed, heu rerum fata! lapis ille omnium oculis dum e Scævophylacelo ecclesiam ingrediuntur, prostat. Inscriptio attritu pedum obambulantium hominum abrasa, tempore, et eo non ita longo aufugit, adeo ut præter unius Trapezuntii nominis vestigia, cæca inscriptio sensim evanescens, avolarit. Extrema senectute doctrinam suam universam oblivioni tradidisse (f) et anno 1486 decessisse Genebrardus in Sixto IV et Gualterus ad sæculum xv, narrant (g). Jacobus Gordonius, in opere chronologico, anno 1454 fuisse Romæ gymnasio præfectum,

(a) A. 1396. [aut potius 1395. v. Zeni diss. Vossiane nox citand. p. 3, et Nicéron. l. citando p. 22.]

(b) Lilius Gyraldus de poetis sui temporis lib. 2. p. 63. [s. dial. 1, Opp. tom. II, p. 553.]

(c) Κρήτης ἀεὶ φεῦσται, quod ex Epimenide repetit Callimachus hymno in Jovem v. 8. Ob eandem causam Andreas Eudæmon Joannes Cretensis dici noluit, sed Cydonius; non, quod Cydonii non sint Cretenses, verum ne probro pateret, quod ei obijcit Casaubonus, Exerc. 1. ad Baron. c. IV.

(d) Cum nomine tamen (ut verbis utar Boernerii p. 112 libri paulo post citati), neque ingenium, nec mores deposuit facile, vafer, si quid iudico, subdolos, et cum alterius dedecore decoris appetens, iacessendis alijs, iisque summis, promptus, nimis sui, parcus aliorum admirator, cuncta, modo summa, expertus ultra vires. (Hart.)

(e) Cardinalis Bessarionis, Valla iudico, Latino-rum Græcissimi et Græcorum Latinissimi in calumniatorem Platonis libri quatuor lucem viderunt Venetijs apud Aldum 1516, fol. una cum ejus correctione librorum Platonis de legibus a Trapezuntio versarum, et libro de natura et arte adversus eundem Trapezuntium et Plethonem pro Theodoro Gaza. In hujus libri capite tertio, ait Bessarion, odium ab eo tempore conceptum in se fuisse a Trapezuntio, quo Theodorum Gazam in doctrina præponendum ei censuisset. (Fabr.) Conf. supra, vol. XI, p. 422 sqq. p. 428, not. hh. in primis p. 432, sect. 18, et infra Allatum ad sect. 8, et 20. (Hart.)

(f) Quod tamen ab inimicis fictum esse, Nicéron alique suspicantur. (Hart.)

(g) [Eum a. 1485 diem obiisse supremum, asserunt Petavijus, Ration. temp. part. 1, l. III, c. 9;

docuisse rhetoricam, et morbi gravitate oblitum proprii nominis (h). Rhodiginus, *Lect. antiq.* lib. xxi, cap. ultimo, ob libros in Platonem compositos, et convicia in eum facta, *Cænothmonem* atque *Erinnym* nuncupatum, et insigniter a Bessarione fuisse proscissum.

1. Scripsit pleraque utraque lingua partim de suo, partim ex una in aliam linguam transferens, quorum potissimam partem, ut etiam in aliis fecimus, enumerabimus. Transtulit itaque a Græcis in Latinum sermonem, *Cyrilli commentarios in Evangelium Joannis* (i).

2. Item *Cyrilli Thesaurum, sive de Trinitate libros xiv*, sæpius cum Cyrilli operibus impressos, et separatim Parisiis 1514, in fol. (k) *Cyrilli Thesaurus* denuo a Bonaventura Vulcanio partim de integro versus, partim castigatus, et ordini quo a Cyrillo conscriptus fuerat, restitutus. Nam in prioribus editionibus ordo omnis a Trapezuntio immutatus erat, multa de suo adjuncta, neque pauca perperam versa erant ut in Præfatione et Adnotationibus Vulcanius probare conatur. Opus hoc *Thesaurus* nuncupatum in plerisque codicibus manuscriptis Athanasio Alexandrino tribuitur, sub cuius nomine in Latinum interpretatio Joannis Baptistæ Chamotii, nondum edita, quod sciam, est penes me.

3. Plures *Homilias Chrysostomi in Matthæum* (l), inter opera Chrysostomi.

4. *Gregorii Nysseni de vita Moysis, sive vita perfecta librum (m)*, cum operibus Nysseni, Basileæ 1562, et separatim Viennæ 1527 et alibi sæpius.

p. 507; Lambec. in comment. de bibl. Vindob. VII, p. 201; Kollar. not. 2, ubi Lambec. : « Etiam, plura, inquit, de eodem Georg. Trapez. ut et ejus effigiem aeri incisam, vide in *Analect. Vindobon.* tom. I, pag. 1196-1200. » Et Hodius, *De Græcis illustr. (L. Gr.) instauratoribus* (ubi in cap. 4, p. 102-135, vitam ac scripta illius persequitur), p. 108-ubi disertis verbis : « Obijt, ait, Romæ, non ante Gazam, quod existimavit Jovius qui idcirco illum ante Gazam collocat, sed an. 1485, ætatis 90, et sepultus jacet in templo quod olim Minervæ erat, juxta quod habitabat, honesta domo sibi et posteris exstructa ad divi Mauri muros obeliscos. » Mittarellius in bibl. codd. mss. monasterii S. Michael. Venet. p. 1145, Trapezuntium scribit obiisse anno 88 suæ ætatis; sæculi autem a. 1488. Saxius in *Onom. lit. part. II, p. 411 sqq.* ad a. 1450 (ubi multos, de Georgio nostro disserentes, excitat) scribit, eum natum esse a. 1396, et mortuum a. 1480, at circa a. 1450 in Italiam venisse. Contra ea Zenus in *Diss. Voss. p. 5*, contendit, Trapezuntium natum esse a. 1395, d. 4. April. et p. 6 eum mortuum esse docet ante an. 1486, etiam ante a. 1485; quoniam ejus filius Andreas versionem *Almagesti Ptolemæi*, a patre factam, quod ab illo ipso, morte prævento, fieri non potuerat, Sixto IV, d. autem 12 Aug. 1484, vita defuncto dedicasset, idemque Zenus laudat in eam rem Dan. Papebrochium in *Act. SS. tom. VI Mail. p. 536* ed. Ven. Hinc in *Fabr. Bibl. med. et inf. Latin. III, pag. 56*, ed. Mansi obitus Georgii Trapez. collocatur in ann. 1484 ante 12 Augusti. (*Harl.*) — Præter hos de Trapezuntio consulendus Fernandus Alphonsus Herrera, in ejus *Vita præmissa quinque libris rhetoricorum Trapezuntii*, editis Compluti a. 1511 sol. Jo. Jacobus Boissardus de imaginibus parte 1, p. 133; Petrus Lambecius, lib. vi *De bibl. Vindob.* p. 278; Antonius Varillasius, libro quarto *Anecdotion Florentinorum*, Gallice editorum lib. IV., pag. 175; Christianus Fredericus Boernerus, in *Diss. secunda de exsulis Græciæ isdemque litterarum in Italia instauratoribus*, Lips. 1705. Præ cæteris vero adire juvabit eruditos auctores *Diarii Veneti*, *Giornale de' letterati d'Italia*, tom. XVI, p. 414-446, qui de Trapezuntio et ejus scriptis accurate disserunt. (*Fabr.*) Auctor in *Giornale*, etc., a Fabricio laudatus, fuit *Apostol. Zenus*, qui ea quæ illi *Diario litt. passim* inseruerat, postea collegit in opere doct. *Dissertatione Vossiana*, etc. Venet. tom. I, 1752. — tom. II, 1753, 4; in hoc tomo p. 2-27 (ad quam diss. jam aliquoties provocavi,) uberrime disputat de Georgio Trapez. ejusque scriptis, et plura notat suppletque, quæ Ger. Jo. Vossius *De historicis Lat. lib. III, cap. 7, p. 507 sq.* ed. Lugl.

Bat. 1681, 4, scripserat. — Boerner. ejus disp. laudat Fabr. comme^{nt}at. de doctis illis exsulis postea auxit, emendavit et junctim exhibuit in erudito libro, inscripto : *Chr. Fr. Boernerii de doctis hominibus Græcis, litterarum Græcarum instauratoribus liber*, Lips. 1750, 8, ubi p. 108 sqq. copiose exposuit vitam scriptaque Georgii Trapez. Illi igitur viri doctiss., *Niceron.* in *Memor. erudit. viror.* tom. XI., pag. 22 sqq., ex versione German. Baumgarten. Fabric. in *Bibl. med. et inf. Latin. I. c.* aliisque, quos partim jam antea, partim supra ad vol. XI, pag. 397, not. e, laudavi, otium mihi fecerunt (*Harl.*)

(h) Idem accidisse ferunt Philippo Declo ac Theodoro Beze, atque veteri memoria Orbilio grammatico, Messala oratori, Hermogeni sophistæ ne alios jam referam a Carolo Frederico Pezoldo memoratos in *diss. de oblivione memorabili* Lips. 1705.

(i) Prodiit Paris. 1520 fol. Vide quæ notavi volum. IX, p. 459 sqq. de edit. opp. Cyrilli Paris. Gr. Lat. 1678. fol. (*Fabr.*) Jo. Fabric. in *Historia biblioth. Fabric.* part. I, p. 137 sqq. edit. Cyrilli Alexandrini opp. Latine, V tomis digestorum, Basl. 1566 (de qua aliisque edit. V. etiam supra, vol. IX, p. 454 sqq.) paulo uberius recensendo, observat, in tomo I contineri i) commentarios in *Evangel. S. Joann.*, lib. XII, Georg. Trapez. interprete, et p. 140 sq. quædam de hoc Georgio tradit. Eum vero in convertendis Græcorum libris mala fide et ratione parum felici versatum esse, multi VV. DD. judicarunt. V. Th. Pope Mount in *censura celebrior. auctorum* p. 460, sqq. et Adr. Baillet dans les *jugemens des savans sur les principaux ouvrages des auteurs*, tom. II, p. 381 sq. add. p. 122, sq. Amstel. 1725. 4. (*Harl.*)

(k) Vide ibid. p. 461 sq.

(l) De his dictum vol. VIII, p. 552 sq. (*Fabr.*) Hodius l. c. p. 110 sq. primum observat, epistolam nuncupatoriam ad Nicolaum V. quam Georg. Trapez. prefixit homiliis Chrysostomi in *Matthæum* nondum editam servari in vol. mss. Caroli Theyer in comitatu Gloucestrensi : (n. cod. 470 s. n. 6540. in *Cat. mss. Angliæ, etc.* vol. II), tum ex cod. collegii Lincolnensis (n. cod. 26, s. n. 1348, in *Cat. cit.* vol. I, part. II) ejusdem Georgii epistolam ad Franciscum Barbarum a. 1470 scriptam et eidem versionem subtexam, formulis typographicis describendam curavit. Add. *Zent Diss. Voss. I. c.* p. 9, n. 5, et infra ad n. 26.

(m) Volum. IX, p. 193 sq. (*Fabr.*) ubi in not. q. jam animadverti, editum esse Viennæ, 1517, non a. 1527, et alia adnotavi. De edit. opp. Gregorii Nysseni Lat. Basl. 1517. fol. in ejus catalogo

5. *Basilii Magni libros (u) contra Eunomium editos, cum operibus Basilii Antverpiæ in fol. apud Philippum Nutium 1570. Horum liber tertius habetur tom. II Conciliorum editorum Coloniae 1538, in-fol. (o).*

6. *Eusebii De præparatione evangelica libros xiv. Versionem consecravit Nicolao V. Edita est sæpius cum Eusebio. Ita tamen interpretatio non multi sit a viris doctis, imo a plerisque nec immerito vituperatur (p). Ex Eusebii namque textu multa Trapezuntius detrahit, adeo ut sæpe integra capita omittat, et quod nec ipse Trapezuntius excusabit, totum ultimum librum. Quid quod etiam sæpenumero ordinem confundit, et ut plurimum perperam vertit, adeo ut, quemadmodum ille dicebat: *Eusebius jam si rediret, illius traductionem ex scriptis suis factam esse, aut vix tandem, aut omnino non agnosceret.* Et Lilius Gyraldus de historia poetarum dial. 9: *Trapezuntius non Eusebium Latine vertit, sed particulas hinc inde decerpit.* Et dialogo 1, de poetis sui temporis: *Eusebium licet ad Græci exemplaris fidem non totum expresserit, ut ex Græco codice facile videre potestis, carminibus recte valuit.* Et hanc inter alias causam fuisse scribit Petrus Halloix Not. ad cap. 8 Vitæ S. Polycarpi non minimam, ob quam Franciscus Vigerus aliam aggressus fuerit interpretationem, et magno confectam judicio in lucem nuper (q) emisit. Sententia de ea versione Vigeri fuit: *Exstitit ante hos centum annos Trapezuntius homo, et natione Græcus, et Latinis insuper litteris non mediocriter informatus: qui si horum ad librorum interpretationem quantum eruditionis ac solertiæ afferebat, tantum a curis gravioribus temporis et otii conferre potuisset, nobis utique legendi voluptatem, non alterius operæ necessitatem reliquisset. At dum, quod ipsemet vel exripit, vel excusat, cum eorum, a quibus urgebatur, desiderio (r) vertendi celeritatem æquare gestiret, Eusebium Eusebio suffuratus est: itaque suo ex sensu, vultum ei spectemque finxit, ut ab eo Trapezuntium verius quam Eusebium haberemus. Ita capitum ordinem numerumque mutat; ita sententias, periodos, paginas nonnunquam integras modo interpolat, modo, quod longo gravius est, expungit ac resecat. Librum certe decimum quintum ne attingit quidem. Id quod viris etiam doctissimis fraudi fuit, qui cum Eusebii Græca non legissent, postremum hunc librum periisso crediderunt. Ostendebat Grynaeus quidam homo, ut aiunt, hæreticus, velle se tam inveterato morbo medicinæ aliquid facere; sed ostendit re ipsa tantum, quippe qui labe hiatusque nonnullos partim duntaxat ac sæpe novis erroribus impleverit.**

7. *De versione Historiæ sanctorum Barlaam et Josaphat, quæ Georgio Trapezuntio tribuitur, editaque est post opera Joannis Damasceni, Basileæ anno 1548 fol. ex officina Henrici Petri, hæc Billius: De Trapezuntii versione nihil aliud dicam, nisi eam mihi quidem antea semper valde rudem et impolitam visam fuisse. Post autem ubi per Joannem a S. Andrea, virum, ut optimum et doctissimum, ita etiam optimorum et doctissimorum librorum copia instructissimum, exemplaris Græci copia facta est, innumeris etiam locis vitiosam: quod quidem lubentius certe nimiam festinationi, quam Græci sermonis ignorantia tribuendum putarem, nisi nimis multa loca essent, in quibus vix festinationis excusatione inscitia notam interpretes æpreparari queat. Quæ res suspicionem mihi nonnullam injiceret Trapezuntium fortasse versionis hujusce parentem non esse, nisi in quibusdam etiam aliis eum Græca persæpe non satis assecutum esse comperissem. Utunque res se habeat, novam traductionem habes, si nihil aliud, præcedenti profecto, nisi fallor, paulo clariorem et illustriorem. Sed eam Trapezuntii non esse, apertissime ostendit Heribertus Rosveidus, De vitis Patrum lib. 1, in Notis: *Exstat et alia antiqua versio, quam volunt esse procuratam a Georgio Trapezuntio, cujus nomine editur in editione Damasceni anno 1548, Basileæ, ex officina Henrici Petri. Mihi videtur vetus translatio multo antiquior Trapezuntio. Nam invenitur ea in manuscriptis membranaceis, et jam ante annos 300 ea translatione usus est Vincentius in Speculo Historiali supra citato (s). Trapezuntius vero patrum memoria vixit nondum 150 annis elapsis.**

scriptorum Græcorum. *Ma Trapez. falso vocatur Gregorius, v. Jo. Fabric. hist. v. bibl. Fabr. part. 1, p. 111 sq. Add. ad n. 11. (Hart.)*

(n) *Libros quinque, de quibus et de Trapezuntii versione vide vol. IX, p. 22 sq. [ubi in not. pp. libros quoque et scriptos et editos memoravi. Hart.]*

(o) *pag. dcccx. b.*

(p) *Præter ea quæ notare de Eusebio Trapezuntio me memini vol. VII, p. 344 sq. [ubi plures laudavi edd. Hart.] addes Huettium de claris interpretibus, pag. 292, et Gesneri bibliothecam p. 232, ubi et ipse Eusebii Præparationem Græcæ se edituram promisit: (non Latinam novam ejus versionem, ut leges in Diario Veneto, tom. XVI, p. 433. Trapezuntii versio primum vidit lucem Venetiis apud Nic. Jenson, 1470 fol. et recusa ibid. 1472 fol. per Leonhardum Aurel. et 1497, et Paris. 1534. etc. [add. Zeni Diss. Voss. l. c. p. 6 sq. Hart.]*

(q) *Paris. 1628 fol.*

(r) *Trapezuntius in epistola ad Nicolaum V protestatur se non absque illius jussu quædam omisisse, quæ nempe heresim olerent. Quare sentibus, inquit, tuo jussu amputatis, rosas solummodo Latinis hominibus hac traductione obtulimus. Sed qui Græca cum ejus versione contulerit, videbit cum zizanlis sapius etiam bonum semen ab hoc interprete rejectum fuisse. Lnd. Elliesium du Pin sefellit memoria, quando libros Eusebii de Demonstratione evangelica a Trapezuntio Latine versos scripsit.*

(s) *lib. xv, cap. 64. Etiam Petrus de Natalibus lib. x, c. 114, et Jacobus de Voragine Historiæ Lombardicæ, c. 175. Confer quæ notavi vol. IX, p. 737 sq. Diarium Venetum, tom. XVI, p. 432. (Fabr.) s. Zenum, in Diss. Voss. l. c. p. 40. Plura in hanc sententiam adnotata sunt a Fabric. et a me supra, in vol. VIII, p. 144 sq., et ad vol. XI, p. 473. Add. Buccat. Genealog. deorum, ix, 7, et x, 9; atque J. Fabric. in Histor. bibl. Fabr. part. 1, p. 181. (Hart.)*

8. *Rhetoricorum Aristotelis libros (t)*. Habentur cum cæteris Aristotelis operibus impressis Basileæ 1538. Venetiis 1500, et alibi.

9. *Almagesti Ptolemæi libros XIII (u)*. Opus postumum Basileæ apud Henricum Petri in folio. Et hæc quidem edita sunt. Quæ subduntur ex Nota manuscripta inedita, quod ipse sciam, in latebris abundantur.

10. Interpretatio Aristotelis *De anima (v)*. *Physicorum. De generatione et corruptione. De animalibus. Problematum.* [et *Rhetoricorum*].

11. Gregorii Nysseni, *De perfecto homine*, nisi eadem sit cum illa (x) *de vita Moysis, sive vita perfecta.* [v. supra, n. 4] *Basilii* (puto, legendum Gregorii) *De laudibus Basilii Magni.*

12. Et jussu Nicolai V. Platonis libros *De legibus.* Hanc Trapezuntii interpretationem (y) Bessario cardinalis adversus calumniatorem Platonis libro v, p. 88 sqq. edit. Aldin. examinavit, et errores, uti potuit, detexit.

13. Scripsit vero de suo Latine, *De octo partibus orationis compendium (z)*. Augustæ in 8, 1537. (Allat.) Conf. paulo ante ad n. 8, not. c. de quibusdam Trapezuntii opusculis lat. (Hart.)

(t) Vide volum. III hujus bibl. p. 222, in primis p. 305. (Fabr.) Conf. Zeni Diss. Voss. l. c. p. 10, qui plures enumerat edd. Saxii *Hist. litterar. typograph. Mediolan.* præf. p. 10, et histor. fol. clvii. — De edit. Basil. ap. Valentin. Curion. 1522, 4. V. Panzer. A. Typogr. vol. VI, p. 235, n. 458. — De edit. Aristotelis *Rhetoricorum ad Theodecten* lib. III, Georgio Trapez. interprete, cum ejusdem Trapez. *Rhetoricorum* libris V. Venet. in ædibus Aldi. 1552 fol. bibl. Pinellii, tom. III, p. 31 sq. et infra ad n. 14, not. i. — Taurini in bibl. Reg. in cod. Lat. 404 sunt plures Trapezuntii epistolæ: n. *Indiculus in librum Platonis De republica; Præfationes ad orat. Demosthenis; itemque ad Platonem De republica et ad libros Rhetoricorum Aristotelis tum introductio ad libros magnæ Ptolemæi compositionis, atque in eisdem commentaria.* V. Cat. codd. Latin. Taurin. p. 98, ubi inter alia notatur, cod. manu ipsius Trapezunt. esse exaratum, sed omnia scætere Italis (Hart.).

(u) Trapezuntii versio *Almagesti* primum prodiit Venetiis a. 1515 fol., edente Petro Lechtenstein, Coloniensi; deinde a. 1528 fol. ex Lucæ Antonii Juntæ officina per Lucam Gauricum Neapolitanum. Hinc Basileæ 1544 fol. cura Hieronymi Gemusæi una cum aliis Ptolemæi scriptis ex aliorum versione, et a. 1554 fol. recensente Tubingensium mathematico Oswaldo Schreckenfusio. Perotti sinistrum de Trapezuntii labore iudicium Allatius dabit infra p. 378. (Fabr.) Conf. supra, vol. V, p. 282 sq. ubi Fabric. ed. Venet. prodixisse scripserat 1525, sed hoc loco rectius a. 1528 notavit. Atque censor vol. V, in len. A. L. Z. a. 1806, n. 229, p. 602 observat, in suo exemplari legi: anno Christi 1528 labente. Add. *Hodium* l. c. p. 115 sqq. Boerner. l. c. p. 109, et p. 115. et Zeni *Diss. Vossian.* tom. II, p. 15 sq. De edit. antiqua v. Mittarelli in *Appendice librorum sæculi xv ad bibliothecam S. Michaelian.* Venet. mss. codd. col. 391 sq. et 458. (Hart.)

(v) Hæc versiones librorum Aristotelis, quas Trapezuntius composuit, et Allatius memorat, adhuc, quod sciam, sunt ineditæ. Pollitiano, qui versionem Trapezuntinam librorum *De animalibus* præfert interpretationi Theodori Gaze, et hunc, licet dissimulet, illius passim legere vestigia adfirmat cap. 90. *Misc.* indignatus Janus Parrhasius quæsitis per Epistolas, epistola 60. (Fabr.) *De libris Aristotelis a Georgio Trapez. Latine versis, eorumque edit.* et codd. quibusdam v. *Zenus* l. c. pag. 10 sq. et de orta ejus cum Gaza controversia Boerner. l. c. pag. 116. qui in nota jam laudavit Jos. Antonii Saxii *Historiam litterario typographic. Mediolanensem* pag. 156 sqq. Add. supra in vol. III, passim in capite de Aristotele. Codd. a Zeno memoratis adde cod. 15 scholæ ap. Coventriam, s. n. 1460, Cat. mss. Angliæ, etc., vol. II. Georg. Trapez. librorum Aristot. *De anima* translatio. — Leidæ, in bibl.

publica est Georgius Trapezuntius in perversionem *Problematum Aristotelis* a quodam Theodoro Gaze [quo nomine per contemptum Gazam adpellare solet], editum, et *problematum Aristotelis philosophiæ protectio ad divum Alphonsum, regem Arragonum et utriusque Siciliæ.* V. Cat. bibl. Leidensis p. 331, n. 451. (Hart.)

(x) Eadem utique videtur. (Fabr.) Vid. ad n. 4. *Zenus* l. c. p. 8, n. 4, citat: Gregorii Nysseni *De vita Moysis, sive De vita perfecta* lib., Trapez. interprete, et memorat edit. ac p. 9, n. 7, versionem Gregorii Nysseni orat. *De laudibus Basilii M. fratris*; n. 8, Gregorii Nozianzeni orat. *De laudibus S. Basilii M.* ejusdemque orat. *De laudibus S. Athanasii, episcopi Alexandrini*, hasque duas posteriores versiones, auctoritate Nicolai V. pontif. Rom. factas exstare ait in cod. Vaticano 3249. (Hart.)

(y) Hæc quoque versio Platonis librorum *De legibus* needum, quod sciam, est edita, etsi eam jam a. 1452 legit Hermolans Barbarus, ut constat ex ejus Epistola ad Trapezuntium, qua illam interpretationem valde celebrat. Trapezuntius illam jussu Nicolai V susceptam dedicavit serenissimæ reipubl. Venetæ. Vide *Diarium Venetum*, tom. XVI, p. 415 et 429, et tom. XVII, p. 275, [s. in Zeni Diss. Voss. II, p. II, sqq. Hart.]. Versionibus hæc Trapezuntii ab Allatio memoratis, adjungenda *Interpretatio Centiloquii sive Aphorismorum astrologicorum Claudii Ptolemæi, dicata Alphonso regi Neapolitano et cum commentariis Trapezuntii edita Venet. 1524, 4. Colon. 1544, 8, Basil. 1550, etc.* (Fabr.) Conf. Zeni *Diss. Voss. l. c. p. 14 sq.* qui p. 15, addit versionem Demosthenis *Orat. contra Ctesiphontem ad Alphonsum regem*, in cod. Jac. Soranzi, senatoris. *De Grammatica Græca* v. supra ad vol. VI, p. 343. (Hart.)

(z) Videndum, diversane sit *De partibus orationis*, quam Trapezuntio scripturam memorat Labbeus, p. 45, bibl. novæ mss. (Fabr.) Prisciani esse Epitomen, affirmant quoque *Zenus* in *Diss. Voss. n. p. 17, n. 34*; ac Boerner. l. c. p. 117 sq. et uterque laudat Saxii *Hist. typograph. Mediolan.* p. 118 et 115. Qui, ut ait Boerner., *compendium Prisciani De partibus orationis, a Georgio Trapez. elaboratum (s. Georgii Trapezuntii De part. orat. ex Prisciano compendium)*, Mediolani a. 1472, 4, iterumque 1474 editum esse testatur, et ex auctoris ad *Colam Montanum* epistola, Romæ 1471 scripta operique subjuncta, laborem hunc ab ipso, illi Andrea causa, susceptum, inde vero, ob ingravescentis ætatis molestias animique angustias intermissum, Molani demum in gratiam absolutum esse. Conf. Panzer. *Ann. typ.* II, p. 13, n. 10; et p. 19, n. 58. Trapezuntii *Compendium Grammaticæ, bis Romæ in bibl. Vatic. codd. V. Montfauc. Bibl. biblioth. mss. p. 16. B.* (Hart.)

14. *Rhetoricorum libros V. (a)*, Basileæ 1522. in-4; et Parisiis 1538, in-8. De illis typographus: *In emendatione hujus operis, et Græcis præcipue restituendis non parum nos adjuverunt Hermogenis rhetorica Græca: et quibus quantum ad status inventionis præcepta, et formas elocutionis attinet, bonam partem in suos libros Trapezuntius transtulit, ubi interim quædam sunt sic Latine reddita, ut propter vocabulorum novitatem vix intelligas, nisi prius Græca legeris. Proinde Græca nonnunquam in marginem ascripsimus.* Fernandus Alphonsus Herrera edidit in eosdem *Rhetoricorum* libros Scholia ex Hermogenis Tarsensis methodo, Compluti anno 1511, cum ejusdem Trapezuntii Vita, in fol., ut adnotatur in *Bibliotheca Hispanica*, pag. 570.

15. *Commentaria in plerasque Ciceronis orationes, et præcipue Philippicas (b)*, Parisiis apud Ascensium et Basileæ cum aliis in Ciceronem Commentariis apud Robertum Winter, et apud Oporinum 1553.

16. *Dialecticam brevem quidem, sed absolutam, Coloniae apud Gymnicum 1530, quæ postea ab erroribus repurgata, et scholiis Joannis Noviomagi, (c) et Bartholomæi Latomi illustrata, edita est ibidem apud Franc. Gryphium 1544, in 8, et mox Argentorati 1519, in 4.*

17. *In Claudii Ptolomæi centum sententias Commentarium. [V. Zenum l. c. p. 14 sq.]*

18. *De Antiscitis, in quorum rationem fata sua rejicit (d).*

19. *Cur astrologorum judicia plerumque falluntur. Omnia simul Coloniae 1544, cum Joannis Pontani dialogo, Quatenus credendum sit astrologis, in 8. Posteriores duo cum Omar De Nativitatibus, Venet. anno 1525 in 8 (e). Ex hoc labore iniquorum invidia Trapezuntium consecuta est. Virum enim litteris etiam datis insectati sunt, ut ex ejus epistola, quisquis illo fuerit, nam nec de nomine quidem illum compellere voluit, adhuc inedita (f) conspiciere possumus: Ἀνώνυμος Γεωργίῳ τῷ Τραπεζουντίῳ. Ἀνέγνων τοὺς συντεθέντας σοι εἰς Πτολεμαίων, καὶ τὸ ἐκείνου βιβλίον καρποὶ εὐλόγως ὀνομαζόμενον ὀπομνηματισμούς. Καὶ ἐθαύμασά σου οὐχ ὅπως τὴν τόλμαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀμαθίαν· εἰ γὰρ σοι μαθημάτων καὶ σοφίας μέτεστιν, ἢ ποτε σὺ περὶ τῶν τοιούτων ὀρθῶς διήκουσας, ἢ προσεξεῦρες αὐτοῦ, οἶστέ σε εἰκότω: θαρρεῖν, δεῖν ἅπτεσθαι τῶν τοιούτων; Τέρας τῷ ὄντι ἡγοῦμαι, ὅτι σοι μηδὲν εἶδότε τὴ συνειδὸς ὑποβάλλει πάντα ἐπίστασθαι. Πρότερον μὲν γὰρ οὐκ ἔμην τοιαῦτα τὴν τυφόν τε, καὶ τὴν σφηναι ἀλαζονεύεσθαι δύνασθαι. Τὸ γὰρ σκευάζεσθαι ῥήμασι καθ' ἡμέραν, γράφειν δὲ τὰ περὶ ὧν ἤττον αἰσθάνεται τις ἢ λύρας ὕψος οὐδένα. Οὐδένα οὖν τὸ δοκεῖν μὴ ὄντα κωλύει γράφειν, ἵνα μὴ τις ἐν οἷς ἐπιδείκνυται*

(a) Editionibus *Rhetoricorum* Trapezuntii nominatis ab Allatio adde primam Venetam 1478, fol. Basileenses 1520, 4, et 1538; Parisiensem apud Christianum Wechelum, 1532, 8; Lugdunensem Seb. Gryphii 1547, 8; et Venetam 1560, 4. (*Fabr.*) Add. Georgii Trapez. *Rhetorica*, Venet. ap. Vindel. Spir. (1470.) fol. et Mediolani ap. Pachel. 1483 fol. (cui posteriori edit. addita sunt ejusdem *De artificio Ciceronianæ orationis pro Q. Ligario* et aliorum opuscula). V. Maittaire A. T. tom. I, p. 320; tom. IV, part. 1, p. 297, et Panzeri A. tom. III, p. 68, n. 18; tom. IV, p. 428, n. 18, atque tom. II, p. 71, n. 416. — Eadem Basil. apud Curionem, 1522, 4. V. Maittaire, l. c. tom. II, part. II, p. 630. — Eadem cum aliis veteribus rhetoricæ auctoribus, Latine, edente Jac. Taurello Fanensi, cujus epistola initio præfigitur. Venetiis in ædibus Aldi et Andreae Asulani soceri, 1523 fol. V. Maittaire l. c. tom. V, p. 434, et Ant. Aug. Renouard, *Annales de l'imprimerie des Aldes*, tom. I, Paris. 1803, 8, p. 167 sq. atque biblioth. Maphæi Pinellii, etc. tom. III, p. 51 sq. — Conf. Zeni *Diss. Voss.* II, p. 17 sqq. n. 35, qui ibid. etiam jam memorat Georgii Trapez., *De suavitate dicendi ad Hieronymum Bragadenum*, iuit.: *Scipsi ad te brevioribus antea verbis, in cod. Venet. bibl. Marc. D. v. Catal. codd. latin. Marc. p. 204. (Hart.)*

(b) *Commentaria* Trapezuntii in XIII *Philippicas* et in orationem pro Q. Ligario exstant etiam aliorum commentariis in Ciceronis orationes adjuncta in collectione quæ prodit Lugd. 1554 fol. Paris. 1561, etc. (*Fabr.*) *De artificio orat. Cic. pro Q. Ligario*. V. ad not. antec. et Zenus l. c. p. 24, memorat quoque edit. cum Q. Asconii Padiani aliorumque commentariis ad Cic. orati. vetustam sine notis anni, loci et typothetæ in fol. et aliam, cum Asconio, Florent. per Philipp. Juntam, 1519, 8. — Venet. in bibl. Michaelis prope Murianum custoditur Trapez. *De artificio orat. Cic. pro Ligario*,

cum Asconio Padiano, Lusco et Siccono (Xichone aut Xicone) Polentono, curante Hieronymo Squarzacico, ann. 1477 fol. v. Append. ad eandem bibl. codd. mss. col. 457 sq. in primis Panzeri A. tom. III, p. 125 sq. n. 284, ex quo discimus, Venet. per Joann. de Colonia et Jo. Manthem de Gerretzem id opus esse typis expressum. — Item f. l. et anno circa a. 1490. fol. V. Panzeri A. tom. IV, p. 89, n. 123. — *Commentarius* in *Philippicas* Ciceronis editus est sine l. et a. fol. (Venetiis, per Nicol. Jenson,) et Venetiis, sine anno, in-4. V. Panzeri A. T. tom. III, p. 486, n. 2720 et p. 499, n. 2827. (*Hart.*)

(c) Cum Noviomagi scholiis prodierat Paris. 1537. (*Fabr.*) Ms. Venet. in bibl. Marc. cod. 311. V. Cat. codd. Marc. Latin. pag. 155. — Edit. Argentor. ap. Schurer. 1513. 4. — Paris. ap. Sim. Collin. 1528, 1532, 1534, et 1544, 8. — Cum scholiis Jo. Neomagi. Paris. 1535, 8. Ap. Franc. Gryphium. V. Maittaire A. T. tom. II, p. 247, tom. III, p. 769, p. 807; tom. III, p. 364; et tom. II, p. 828, et in ind. p. 435. — Basil. ap. Valentin. Curion. 1522, 8. V. Panzer. A. T. vol. VI, p. 235, n. 457. — G. Trapez. *Compendium dialecticæ ex Aristotele*, sine ulla nota, sæc. xv, 4, de qua rarissima ed. v. cl. Morell. in bibl. Pinellii, tom. I, p. 268 sq. n. 1556. et Panzer. A. T. vol. IV, p. 203, n. 1235. — Zenus, in *Diss. Voss.* II, p. 24, n. 42, memorat præterea ed. florat. Toscanell. Venet. ap. J. Barilett. 1567. 4. (*Hart.*)

(d) Romæ in codd. Vatican. V. Montfauc. *Bibl. biblioth. Mss.* p. 38, C. 88 D. (*Hart.*)

(e) Zenus l. c. p. 26, 59, exstare etiam scribit illud opuscul. in Gervas. Marstalleri *Artis divinatoricis*, quam astrologiam seu judiciariam vocant, Paris exc. Christi. Wechel. 1549, 4, cap. 148. (*Hart.*)

(f) Ms. Paris. in bibl. publ. cod. 817, n. 17, et Mosquæ in bibl. synod. cod. 279, F. Matthæi Not. codd. Gr. Mosq. p. 181, n. 27. (*Hart.*)

ἐαυτὸν ἐν τοῦτοις ἐκπίπτων συρίττηται. Ἐξέσται γὰρ ὁσημέραι καὶ τοῖς μετέπειτα δοκιμάζειν τὰ μηδενὸς ἄξια. Ὅτι δέ σοι τὸ βιβλίον καὶ ἀμαθίας ἐστὶ μεστὸν, καὶ ἀμβλύν σε εἶναι κηρύττει, πᾶσιν ἔσται δῆλον ταχὺ, εἰ μὴ τις αὐτὸ κατακαύσειε. Διὰ ταῦτα ἐμοὶ χρησάμενος συμβούλῳ σὺ πρῶτος αὐτὸς τῷ Ἠφαίστῳ παρακατάθου. Ἐνδοξότερον γάρ σοι τὸ σιγαῖσθαί σου τὴν σοφίαν, ἢ τὸ κηρύττεσθαι τὴν ἀμαθίαν. *Incertus Georgio Trapezuntio. Tua in Ptolemæum, et ejus librum, fructum non absque ratione nuncupatum, commentaria perlegi: et non audaciam tantum, sed inscitiam quoque admiratus sum. Quid enim tibi aut disciplinarum aut sapientiæ inest, vel quando tu ex illis recte aliquid audisti, vel ipse adinvenisti, ut jure tantum audeas, manumque illis admoneas? Monstrum sane existimo, cum tamen ipse nihil scias, opinione omnium scientiam tibi arrogare. Et prius quidem haud opinabar superbiam, atque existimationem similia divendere, jactareque posse. Et plane multos verbis instrui, atque Herculem, qui nec in certamen, quemadmodum Thersites, descendere possunt, quotidie conspicimus, at ea quæ æque atque asini lyram persentiscit, scribere nullum. Nullus enim ea quæ non sunt scribere impeditur, ne in quibus semetipsum ostentat quis, ad ea non colligans exhibetur. Licebit namque quotidie et his, qui futuri sunt, res nullius dignationis experiri. Porro librum, inscitiam plenum, te quoque obtusum esse indicare non multo post omnibus innotescet, ni quis illum prius comburet. Propterea meo consilio utens tu prius illam Vulcano committe. Gloriosius quippe tibi a videt, si sapientia tua taceatur, quam si ignavia inscitiamque deprædicetur. Ad hæc Trapezuntius pulchre acriterque rescripsit: Γεώργιος τῷ ἀνωμόμῳ. Ἀνέγνων σου τὴν φθόνου πλήθουσαν ἐπιστολήν, καὶ ἐλέησά σε τοῦ πάθους. Ἀμαθεῖς γὰρ καὶ τολμητὰς ἡμᾶς ἀποφαίνῃ, ὅτι τὰ Πτολεμαίου συνεπτυγμένως εἰρημένα κατὰ σπουδῆς καὶ γυμνασίας, προσθήσω δὲ καὶ τῆς πολλῶν ὠφελείας χάριν ἀνεπτύξωμεν. Εἰ δ' οὐδενὸς ἐν τοῖς τοιοῦτοις ποτὲ διηκούσαμεν, οὔτε προσεξέυρομεν αὐτοὶ, ἀλλ' ἀρκεῖ νῦν πολλοὺς ἡμῶν καὶ σοφοὺς ἀκούειν, καὶ τὰ γεγραμμένα ἡμῖν διέρχεσθαι, καὶ τόσα ἡμῖν προσεξευρηθῆσθαι, ὅσα ἐν τῷ βιβλίῳ γεγράφαται, πρὸς δ' σὺ μοι δοκεῖς, ὡς ὄνος ἔχειν πρὸς λύραν. Πῶς γάρ; ὅς γε τῷ Ἠφαίστῳ συνιστᾶν συμβουλεύεις, ἃ πολλοὶ πολλῶν σου σοφώτεροι θαυμάζουσι τε, καὶ ἐκθειάζουσιν. Ἀλλὰ καὶ συρίττεσθαι ἡμᾶς τῷ ἐκπίπτειν τῆς ἀληθείας φαντάζῃ, καὶ ἀμβλεῖς ὀφριζῶν ἀποκαλεῖς. Ἄπερ εἰ ἀληθῆ ἐνόμιζες, οὐκ ἂν ἐγρχασαι· ἐθεράπευε γὰρ ἂν σου τὸν φθόνον· ἢ νομιζομένη περὶ τούτων ἀλήθεια. Νῦν δὲ ἀποπνιγόμενος τῷ πάθει, καὶ οὐχ ὁδὸς τε ὄν, τῶν ὑπερ τῶν συγγραφέντων ἡμῖν ἀδόξενα φέρειν, ὄνου δίκην λακτίζεις, καὶ ἀπορρήγνυσαι. Ἄλλ' εἰ θελήσειας συμβούλοις ἡμῖν χρήσασθαι, τῷ φθόνῳ πολλὰ χαίρειν εἰπὼν, καὶ τὸ κακῶς λέγειν ἀφεῖς, εὖ πράξεις, καὶ ἔσῃ ἐνδοξότερος διὰ τὸ σιγαῖν ἢ σοφώτερος διὰ τὸ ληρεῖν, καὶ τὴν λύσαν, ἢ πρὸς πάντας ὡσεὶ μαινόμενος φέρῃ. *Georgius incerto. Litteras tuas invidentiæ plenas percurri, et conditionem tuam miseratus sum: ignavos quippe nos et audaces judicas, quod perplexa Ptolemæi dicta studio, exercitatione, multorumque commodo, quid enim vetat hoc addere? exposuimus. Quod si in similibus vel præceptorem non habuimus, neque nos invenimus ipsi, satis tamen id erit, multos, eosque sapientes, audire nos, et scripta nostra percurrere, eaque a nobis adinventa fuisse, quæ in libro tradidimus. Ad ea tu æque atque asinus ad lyram te habes. Quidni? cum ea Vulcano committere consulas, quæ multi longe te sapientiores admirantur, et quasi oracula venerantur: quin et exhibitari nos, quod a veritate aberremus, imaginariis: nec sine ludibrio ægros nos compellas; quæ si vera existimasses, nunquam dedisses litteras, sed tuam invidiam de illis existimata veritas mederetur. Nunc vero affectu enectus, nec ferre valens quæ pro scriptionibus nostris decantantur atque circumferuntur, instar asini calcitras et dirumparis. Verumtamen, si nobis consiliariis uti volueris, invidiæ valedicens et maledicentiam ablegans, bene valebis, erisque taciturnitate gloriosior quam garrulitate, ac rabie, qua in omnes veluti insanus invehis, sapientior. De versione Ptolemæi, et Commentariis in eundem Trapezuntii scriptionum non æquus aestimator Nicolaus Perottus (g) archiepiscopus Sipontinus hæc habet: In Commentariis, quos in magnam compositionem Ptolemæi furto a Theone subtractos edidit, tum etiam in margine Problematum Aristotelis, quæ a Græca lingua in Latinam pervertit. Et: Mentitur se Ptolemæum, quem jamdiu non Latinum sed barbarum, et multis in locis mendacem fecerat, nondum edidisse, ideoque tam egregium opus ad eum missurum, et nomini ejus se dedicaturum pollicetur una cum Commentariis, quibus sese id opus exposuisse gloriatur, in quibus nihil est alicujus duntaxat momenti, quod non sit a Theone Ptolemæi expositore subtractum. Sed verba ineptissima ponemus; Ptolemæus jampridem in Latinam a nobis traductus linguam est, sed non adhuc editus. Et quoniam ad hunc usque diem non intellectum Almagestum comperimus, Commentariis ipsum nostris exposuimus.**

20. *Comparisonem Platonis et Aristotelis, qua Aristotelem (h) Platone longo intervallo superiorem*

(g) Bessarionis, patroni sui, odio in Trapezuntium obsequens.

(h) Dicitur Trapezuntius Aristotelem Platoni prætulisse in gratiam Pauli II Platonicos academiam Romanam ægre ferentis. Vide *Diarium Venerum*, tom. XVI, p. 442 et 420 seq. (*Fabr.*) s. Zeni

Diss. Voss. II, p. 21 sqq. ubi multus est de hac controversia ejusque ortu causaque. — Trapez. in Platonem, in cod. bibl. Escorial. V. Pfler Itinerar. per Hispan. p. 170. Et conf. Laubec. VII, p. 269, not. 3. (Harl.)

esse contendit, Venetiis 1525, per Jac. Pensium de Leuc. in 8. Sed cum in Platonem conviciis ac maledicentia libri essent referri, ubi eos Bessarion perlegit, hominis temeritate permotus, et hominis mentem exsecratus, tacito Trapezuntii nomine in calumniatorem Platonis libris iv, respondit (i), quibus primum sapientiam Platonis atque doctrinam, mox scriptorum ejus cum nostris (k) similitudinem, tam probitatem morum vitamque integerrimam exponit; et, ut inscitiam hominis magis ac magis propalaret, quintum addidit, in quo Trapezuntii in interpretatione legum Platonis semel atque iterum ab eodem edita, errores ac lapsus collegit, refutavit et emendavit, adeo ut plane ostenderit, non potuisse eum de tali philosopho iudicium ferre, quem minime intellexit; et ut accuratior atque absolutior tractatio haberi posset, disputationem suam *De natura et arte*, multis antea annis scriptam in eundem Trapezuntium, cum ad utrumque philosophum quæstio illa pertineret, adjunxit.

21. Anno 1465, e Creta Constantinopolim navigans *Andreas Chii martyrium*, quod eodem ferme anno (l) in protestationem fidei Christianæ ille subierat, a Byzantinis narratibus audit, idque postea Romæ post duos annos promissionis debitum persolvens Latine conscripsit. Habes apud Surium, tom. III, 29 Maii (m). De fide hujus Historiæ vid. Petrus Canisius, *De B. Virgine* lib. v, cap. 29.

22. Item expositionem illius loci Evangelii Joannis: *Si cum volo manere donec veniam*, cap. 21, ad Sixtum IV pontificem (n), quo conatur asserere Joannem evangelistam nondum esse mortuum. Legitur inter orthodoxographia Basileæ impressa, et tom. VI *Bibliothecæ Patrum*, Parisiis 1577, et alibi. In eam sententiam peculiari opusculo Bessarion cardinalis invecus est. *At bonus vir*, addit Possevinus, aliud diceret, si modo esset superstes. Nos item syntagmate nostro (o), *De fine et vitæ exitu Joannis Evangelistæ*, utramque sententiam examinamus, et quænam earum verior sit, inquirimus. [Conf. Zenum l. c. p. 26. nr. 56.]

23. Quæ sequuntur, an edita sint, quærent alii. *Oratio in funere* (p) *Michaelis Veneti ad Turcarum imperatorem*.

24. *Isogoge, et Commentaria* (q) *in magnam compositionem Ptolemæi*.

25. *Orationes*. [Conf. *Hodium* l. c. p. 119.]

26. *Epistolæ* (r).

27. *Exhortatio de recuperanda Terra Sancta*.

28. *Contra Theodorum Gazam*. [Conf. Zenum l. c. p. 20 sq. et Boerner l. c. de Gaza, aliisque Trapezuntii adversariis, in primis *Hodium* l. c. p. 119 sqq. qui ejus quoque præcones, aut qui mitius de illo judicant, producit. (Harl.)

29. *Ad Leonellum Estensem* (s), *et responsio in invecivam Guarini*.

(i) Prodiit opus Bessarionis Venet. 1516 fol., ut jam notavi supra p. 722. ed. vet. ed. nov. p. 71. De ejusdem cardinalis epistola, Græce scripta, ad Theodorum Gazam de Trapezuntii libro pro Aristotele contra Platonem, meminit Lambecius lib. VIII, 165 seq. (Fabr.) At Lambec. in hoc vol. VIII, p. 1087 sqq. recenset cod. 61. in quo n. 6, uti in cod. 62 est Bessarionis epistola exhortatoria ad omnes Græcos de præstanda obedientia Rom. Ecclesiæ, etc. Contra in vol. VII, p. 347 sqq. ed. Kollar. n. 5, cod. 90 recenset Bessarionis ad Theodor. Gazam de Georgii Trapez. libro pro Aristotele contra Platonem epistolam, ubi quoque affert epitaphium in Trapez. et Kollar. ablegat lectores ad *Analecta Vindobonensia*, tom. I, p. 1198 sqq. et p. 1206. (Harl.)

(k) Sacris.

(l) 29 Maii a. 1465. [add. Zenum l. c. p. 24. n. 43.]

(m) Exstat etiam in Actis sanctor. tom. VII, Maii p. 185.

(n) Prodiit et separatim Basileæ a. 1543, 8, apud Robertum Winter. Et in orthodoxographorum utraque editione habetur hoc opusculum a. 1555 et 1569.

(o) Hoc syntagma Allatii non vidit lucem.

(p) Fantini Michaelis, patricii Veneti [mortui 1454, m. Non.]. Vide *Diarium Venetum* tom. XVI, p. 444 (Fabr.) s. Zenum l. c. p. 24, n. 46; ms. Lat. in cod. Taurin. 601, fol. 179. V. Cat. codd. Lat. Taur. p. 161. (Harl.)

(q) Hæc sunt quæ ex Theone subiecta Perottus supra, n. 19, arguebat.

(r) Orationes et epistolæ in cod. apud Montfaucon.

in Bibl. biblioth. mss. p. 107 C. — Epistola, qua mordentem remordet, Paris. in bibl. publ. cod. 817, n. 18. — Ibidem in cod. 2561, n. 6, exstant G. Trapez. Epistolæ ad Nicolaum duæ, ubi de rebus ad theologiam pertinentibus. — Mansius ad Fabricii *Bibl. mediæ et infimæ Latinit.* tom. III, p. 36 sq. (ubi agitur de Georgio Trapezuntio), addit, epistolæ ejus septem in collectione Francisci Barbari satis ampla, quam e Mss. codd. fere ex integro erutam dedit cardinalis Angelus Maria Quirinus, Brixie 1743, 4. (v. Mansium, ibid. tom. I, p. 171 sq.) isque tom. III, p. 36; præterea: « In epistola, inquit, ejusdem collectionis 104 sermonem habet epistolæ, seu potius, ut ipse appellat, orationis *De fortunis suis* ad Nicol. pontificem scriptæ. Insuper Malatestarum bibliotheca Cæsennæ servat codicem ms. homiliarum S. Chrysostomi in Matthæum ex versione Aniani, continuata a Trapezuntio; simulque habet epistolæ mss. ejusdem Georgii ad Franciscum Barbarum, datam ex Urbe v Kal. Mart. a. 1450, quam epistolam in collectione epistolarum Barbari nequaquam legas. » De epistola, ab *Hodio* publicata v. supra, not. ad n. 3. et de epist. ad Nicolaum ibid. et *Hodium* l. c. p. 119, Epistolam Latinam *Ad Eugenium*, pontif. max., ex cod. bibl. mss. monasterii S. Michaelis Venetiar. prope Murianam in lucem edidit Mutarellus, in bibl. illius monasterii, col. 1143 sqq. add. Boerner. l. c. p. 106 not. et Zenum l. c. p. 25, n. 48. (Harl.)

(s) Hæc ad Leonellum epistola cum responsione ad Guarinum ms. exstat Venetiis apud Apostolum Zenum, vide *Diarium Venetum*, tom. XVI, p. 359 sqq. [s. *Dissert. Voss.* II, p. 20.] ubi etiam in *Diss.*

30. *Dialogus de Fide* (1).

Addit Gesnerus, 31, *De divina substantia secundum Aristotelis doctrinam.*

32. *De veritate fidei Christianæ.*

33. *Epistolas in Psalmum XLIV quarum quædam exstant Venetiis ad S. Antonium.* Quæ quamvis Latina habeantur, nullus tamen dubito, potissimam eorum partem Græce etiam ab eodem fuisse conscriptam, ut infra, dum ejus tractatus Græcos enumerabimus, abunde patebit. Eo namque ævo celebres in utraque litteratura viri, et in utriusque eloquentiæ facultate eximii, ut utriusque primis nationibus satisfacerent, gloriamque sibi ex utraque lingua veram captarent, ac solidam, quod Græce prius scripserant, Latine postmodum enuntiabant, vicissimque Græce, quod Latino. Dictum comprobant Trapezuntius, Bessario cardinalis, Theodorus Gaza, Argyropulus, et alii.

34. Carmina etiam Latina non infeliciter composuisse habeo ex Gyraldi dialogo 1, de poetis sui temporis. *Docti plerique, Georgium mecum, fatentur, versus composuisse, quod vel palam cognoscere potestis ex iis quæ de Orpheo, Musæo, Lino, et aliis pluribus Græcis poetis in Latinum convertit apud Eusebium Pamphili.*

35. Ex iis vero, quæ Græce composuit, *Epistola ad Joannem Palæologum, Romanorum imperatorem, qua eum cohortatur ut in Italiam ad synodam (u) naviget, concilium Basillense, cum ab auctoritate Romani pontificis deserviat, parvipondat, nec ad illud animum advertat, edita est (v) Græce et Latine cum Simocatta, et Phrantza a Jacobo Pontano Ingolstadii apud Adamum Sartorium 1640, in 4. Habetur ms. in bibliotheca regis Gallorum (x), Bavaria, Augustana, Vaticana; eratque apud Antonium Augustinum sub hęc titulo, *Georgii Trapezuntii defensio missa ad imperatorem Romanum Joannem Palæologum. De navigatione ejus in Italiam, cod. 100.* Ex dictis tamen error manifeste deprehenditur. Et forte non aliud est, quod in Augustana conservatur. Index manuscriptus Georgii Trapezuntii autographum, ut videtur de *Manuele rege.**

36. Græca vero inedita sunt, *Εἰσαγωγή εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Πτολεμαίου σύνταξιν. Introductio in magnam Ptolemæi constructionem, in biblioth. Augustana, et Scoriaci catholica. (Allat.) De cod. Escorial. V Pldër. Itinerar. per Hispan. p. 170. Indice Gottlob. Kranz in Memorabil. bibl. publ. Elisabethanæ Wratislavi. C. Rehdigerianæ, p. 85; sunt in illa bibl. mss. Ptolemæi Almagestum et quadripartitæ constructionis opus, atque Georgii Trapez. in Ptolemæum notæ et Theoricam planetarum. — Add. supra ad n. 8, et Zenum l. c. p. 13. (Harl.)*

37. Ad Esaiam monachum, *Utrum natura consilio agat, Εἰ φύσις βουλεύεται, epistola. Mediolani in bibliotheca Ambrosiana. Eam Latine interpretatus est Bessario cardinalis lib. 4 (y), adversus calumniosam Platonis, contra quam et scripsit. P. Ἡτῆσω, ὃ φλε Ἰσαῖα, γράψαι σοι ὡς οἶόν τε διὰ βραχέων. Sed cum nomen auctoris in nonnullis codicibus confundatur, multi namque libelli illius, *Naturam alicujus gratia omnia agere, parentem Theodorum Gazam, multi Bessarionem faciunt, unde error irrepsit, ex eodem Bessarione lib. vi, cap. 3, addiscamus. Cum enim Bessario in hoc argumentum breviter quedam ad Theodorum perscripsisset, Georgius Trapezuntius, illis perlectis, ut odium quod in Bessarionem, ab eo tempore quo ei Theodorum in doctrina præposuerat, conceperat, aliquando pareret, adversus ea scripsit. Sed ut honestius Bessarionem impeteret, iuxta se ignorare quisnam ejus libelli auctor esset, et Theodori, non Bessarionis disputationem illam esse, seque Theodoro contradicere simulavit. Ostendit præterea, scribit Bessario, Athanasium fuisse, qui hæc scripta ei tradiderat, cum tamen Isaias, non Athanasius fuisset. Solus enim Isaica scripta a nobis habuerat. Hic tamen, quasi nostra interesset, a quo ea accepisset, epistolam ad nos scripsit, qua oblatum sibi ab Athanasio fuisse opusculum significavit. Plures ergo de eodem argumento Trapezuntius epistolas dederat, quibus Bessa-**

cit. p. 19, n. 37.] de Guarini invectiva in Trapezuntium, quam scripsit sub nomine Andreæ Agassonis. (Fabr.) In cod. Lat. Taurin. 601. fol. 58. G. Trapez. Litteræ ad Leonellum Estensem, in quibus de Guarini in se maledictis conqueritur; et fol. 40, ejusd. Rhetoricorum suorum apologia adversus Guarinum, Veronens. V. Cat. codd. Lat. Taur. p. 100. (Harl.)

(1) Hodius l. c. p. 179; et Orationes, ait, quas commemorat Trithemius, et *Dialogus de fide*, utrum ea Græce aut Latine conscripta sint, non satis liquet. Dialogum autem *De fide*, verisimile est, eundem esse cum assertionem fidei Christianæ contra Turcas, et Zenum l. c. p. 25 sq. n. 52 et 56, animadvertit, a Compeno Papadopul. de Gymnasio Patavino, tom. II, p. 181; Gesnero duce, citare Georg. Trapez. *De fide et substantia Dei, secundum Aristotelis doctrinam, atque opuse. De virtute fidel Christianæ.* Add. paulo post, n. 42,

et Zenum l. c. p. 19, n. 27. (Harl.)

(u) Florentinam a. 1348, post Basileense habitum a. 1431 [vol potius ad concil. Ferrariense, indice Hodio, l. c. p. 118.]

(v) Græce exstat ibi p. 317; Latine, p. 325.

(x) Paris. in bibl. publ. codd. 1316, n. 5, et 2965. — De cod. *Bavar.* (qui numeratur 27, et inc. Οὐχ ὅτι ας κατὰ) v. cl. *Hardt in Aretini Beytrāgen, etc. n. 1803, part. iv, p. 16 sq.* — *Venetis* in bibl. Marc. cod. 589, v. Cat. codd. Gr. Marc. p. 309. Add. supra vol. VIII, pag. 76 sq. et Zenum l. c. pag. 15, n. 21, idemque n. 22; suspicatur, ab illa epistola haud diversum esse *Protrepticum ad J. imperat. Græcor.* quem Labbeus, p. 85, exstare scripsit in cod. Paris. Reg. 1215 (Harl.)

(y) Lib. vi, ed. Ald. teste Boernero l. c. pag. 119 (Harl.)

tion et Gaza respondit. (Allat.) Ms. Mosquæ in bibl. synod. cod. 279. V. Matthæi Not. codd. Gr. Mosq. p. 181, n. 27. Conf. Zenoni l. c. p. 16, n. 30, qui etiam laudat Saxii Hist. typogr. Mediol. col. clvii. (Hart.)

38. Erat in bibliotheca Lolliana ejusdem ἀντιρρητικός, de eademne, an alia materia, mihi non liquet.

39. Vidi præterea ejusdem tractatum Περὶ Ἐλεημοσύνης, *De Eleemosyna*. P. Τῶν εὐ ἔχόντων οἱ ἀκούοντες διδασκαλιῶν.

40. Ἦρδ; Ἰωάννην τὸν Κουβωκλίσιον κατὰ Τραπεζιῶν. *Ad Joannem Cuboclisium contra Græcos. De processione Spiritus sancti* (z) P. Ἄκρον μὲν πρότερον πρὸς σὲ γράφειν. Servatur Scoriaei in Bibliotheca regis catholica, et Vaticana, et Ambrosiana Mediolani, et apud Alexandrum Cherubinum elegantissimo characterē (a). Hinc noto, alium esse hunc Joannem Cubuclesium, quem Trapezuntius adloquitur a Joanne Cubuclesio pariter cognomento Caminiate, qui sub Leone Sapiente imperatore de obsidione, et excidio Thesalonicensi anno ab orbe condito 640, a Christo Salvatore 902, non ineleganter scribebat.

41. Ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ἐν Κρήτῃ ἱερομονάχους, καὶ ἱερέας περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ περὶ τῆς μιᾶς, ἁγίας, καὶ καθολικῆς Ἐκκλησίας. *Epistola ad monachos Cretenses et sacerdotes de processione Spiritus sancti et de una, sancta, et catholica Ecclesia* (b) P. Σίμων ἱερομόναχος τῆς τῶν κηρυκῶν. Legitur in manuscripta in bibliotheca Vaticana, Altempsiana et Bavaria cod. 115. (Allat.) Codex Bavar. hodie numeratur 27. V. Hardt. in *Aretini Beyträge*, etc. a. 1803, n. 4, p. 16. — Paris. in bibl. publ. cod. 1316. n. 4. — Venet. in bibl. Marc. cod. 589, V. Cat. codd. Gr. Marc. p. 309. (Hart.)

42. Περὶ τῆς ἀληθείας τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως. *De veritate fidei Christianæ* (c). Erat in Lolliana.

[43. *De Manuele rege*, αὐτόγραφον, ut videtur, in cod. bibl. August. Vindel. V. Reiser. Indic. mss. bibl. August. p. 91; quod opusc. idem esse cum epistola, præfat. ad Jo. Palwologum, suspicatur Allatius. Hart.]

[44. *Trapezuntii methodus et ratio ad quam reperiri possint anni totius festa, quæ celebrantur in Ecclesia Græcorum*, Græco, quod op. editum esse Jassii in principatu Valachie, 1701, 4, et esse Paris. in Cat. bibl. Regiæ part. 1, Paris. 1739. fol. inter Liturgicos Orient. D. n. 108. p. 212. observat Zenus l. c. p. 15, n. 24. Hart.]

[45. Illustri viro *Jacobo Antonio Marcello*, patritio Veneto, de obitu *Valerii filii*, scr. 1461, in cod. bibl. Marcelli, teste Zeno, l. c. p. 25, n. 50. Hart.]

[46. *Diodori Siculi librorum quorundam interpretatio*, in bibl. Paris, cod. 5712 Inter ms. latin. teste *Bærnero* l. c. p. 120 Hart.]

In Georgium Trapezuntium, qui Turcas omnibus imperatoribus præstantiores esse voluit (d) scripsit Nicolaus Junius de Athenodo episcopus Celogertanus, et in castro Sancti Angeli de Urbe præfectus. At Nicolaus Perottus existat apud Joannem Perottum episcopum Amerinum. Et primum quidem Nicolaus Perottus ejus eloquentiam taxat: *Sed quid est, ait, quo eloquentiæ tuæ tantum tribuis? Fertur quondam Jupiter summo studio quævisse, quodnam animantium genus pulchriores filios produceret. Quocirca omne ferarum genus, et squamigeros etiam pisces hominibus permixtos ad eum cum liberis confluisse. Inter hæc comparuisse etiam simiam, parvum inter ulnas natum gerentem, et quasi omnium pulcherrimum Jovi ostentantem. Quæ res cum Deum ad risum forte movisset, simiam in hoc carmen prorupisse:*

*Juppiter hoc norit, maneat victoria si quem,
Judicio præest, omnibus iste meo.*

Id mihi contingere in præsentia tibi videtur, cujus oratio cum barbara sit, puerilis, inepta, et ne mediocriter quidem erudito viro conveniens, tamen eloquentiam tuam extollis, et quasi simia Jovi filium suum ostentans, ab eo, atque omni turba irrideris, homo plane rudis, et barbarus. Et: Non vides, asine, non sentis, non intelligis scripta tua apud omnes contemptui, derisui ac ludibrio esse? Cujus oratio præsertim, ubi eloquentiam tuam extollis, fracta est, humilis, infamis, et plane puerilis. Ubi legisti apud doctos et eloquentes viros, hæc ratione commotus pro permotus, et impulsus? Ubi eloquentiam gratia Dei præ cæteris habes, pro eloquentia Deo propitio superior cæteris? Ubi didicisti eloquentiam ita augeri, animi atque

(z) Edidit Græce et Latine Allatius tom. 1 *Græciæ orthodoxæ*, p. 408-538.

(a) In bibl. Escorial. V. Plüer. l. c. p. 470; *Contra Græcos de processione Spiritus S.* in codd. bibl. Vatic. et al. V. Montfauc. *Bibl. biblioth.* p. 33 E, 64 U, et 497 C. — Paris. in bibl. publ. cod. 1289. Conf. supra, vol. XI, p. 397. et Zenoni l. c. p. 15 sq. n. 25 et 26, de hac et seq. epistola. (Hart.)

(b) Etiam hanc vulgavit Allatius Græco et Latine ibid. p. 537-582. Ex ea locum duxerat p. 774, *De*

consensu, lib. n. c. 15 § 11, et de Simeonibus p. 202.

(c) Ad Amramum. [Conf. Zenoni l. c. p. 16, III. 17.] Hoc scriptum tomo octavo Συμπίκτων publicare voluit Allatius, ni fato impeditus fuisset. Orationem Trapezuntii *De pace Christianorum* citat Nik. Comnenus, p. 361 *Prænot. mystagog. Grammatica Græca* memoratur a Labbeo, p. 103. *Bibl. novæ mss.*

(d) Scripserat hoc Trapezuntius, Oratione in Iunere Michaelis Veneti memorata supra n. 25.

corporis dotes, pro corporis et animi dotes? Ubi conferrem, pro, utilis essem, nullo casu adjuncto? Ubi, æternum illi nomen ad omnes, qui Latine sciunt, afferrem, pro æternum illi nomen apud omnes, qui Latina lingua utuntur, vel, qui Latinam linguam non ignorant, compararem? Sed nolo in re manifestissima diutius immorari. Et postremum quidquid est in orbe maledicentiæ, id totum in unum Trapezuntium cumulavit: Neque enim veretur eum compellere belluam, putridæ carnis inutile frustum, nostræ ætatis præclarum Nestorem, cujus ex ore felle amarior fuit oratio, asinum, sceleratissimum virum, carnificem, perniciosam pestem, dedecus hominum, turpitudinem sæculi, nostræ reipublicæ sterquilinum, sceleratissimum, impurum, impium, infidelem, barbarum, sordidum, proditorem divinæ religionis, hæreticum, tetrum et detestabile monstrum, scelus, flagitium, luem, tabem, prodigium, portentum, truculentissimam feram, humani generis insaniam, miserrimum, omnium avarissimum nostræ ætatis, præclarum, immanissimum, tetrum, sordidissimum ac detestabile monstrum, Turcum, imo Turco turciorem, sceleratiorem, imo Turcorum omnium turcissimum, omnium quæ memoravimus turpiorem, et si quid dici tetrius potest. Addit, Nimum crevit audacia, et temeritas domini. Ter intra annos quindecim carcerem est expertus; primo iracundia, secundo libido, tertio perduellionis crimen eum in vincula compulerunt. Auxit semper furorem, et impunitas eum ad quævis flagitia præcipitem fecit. Præterea: Nam quia, casu nescio quo, opinione olim quædam doctrinam consecutus in Italia fuerat, primis illis temporibus, quibus revocari in lucem, quæ diu sepulta fuerant, optimarum disciplinarum studia cœpere, postquam adventu doctissimorum virorum quos Nicolaus Quintus pontifex undecunque in Urbem accivit, ignorantia tua detecta est, præsertim interpretatione Problematum Aristotelis, quæ Theodorus Thessalonicensis utriusque lingue doctissimus edidit: mox te rabies quædam immensi furoris invasit, ac veluti draconis epoto calice insanire, ac palam furere cœpisti instar rubidi canis, huc atque illuc anxius circumferri. Jamque non modo ipsum Theodorum, sed quoscunque Theodoro favore intelligeres, omnes autem ei palmam jure optimo debent, in eum genuinum exercere. Hinc te semper furia agitare, hinc superbia, indignatio, invidia præcipitem ferre. Hinc tu maledictis in omnes iudei, non principibus, non cardinalibus, non summis pontificibus parcere. Et hæc quidem Perottus in Trapezuntium, oblitus, ut ingenue fatear, modestiæ, gravitatis, atque boni viri officii, quæ tantopere laudaverat pro eodemmet Trapezuntio in Bessarione. Hæc omnia, aiebat, et plura potuisset in medium asferre Bessario, si voluisset; sed dedit hoc partim gravitati suæ, ne castas et pudicas aures tanta verborum impuritate, tanta obscœnitate orationis, tam horrenda atque execrabili scelerum commemoratione, macularet atque inficeret; partim mansuetudini et lenitate, ne te quamvis atrocissimum hostem, Deo hominibusque invisum redderet, et salutem ac vitam tuam in periculo poneret. Vides ergo præstantissimos quosque illius ætatis viros acriter delecta Trapezuntii examinasse, reprobasseque, quod non leve est illius doctrinæ argumentum; graves nihilominus Bessarioni cum eo inimicitie fuere, et magnæ rei litterariæ controversiæ, lege Bessarionis cap. 4, lib. vi in Calumniatorem Platonis.

Quid autem Angelus Politianus olim de doctrina æstimaverit, ingenioque Georgii Trapezuntii, fuso Miscellan. cap. 90, testatus est: Illud in Theodoro mirari me fateor, quid ita scripserit in præfatione librorum De animalibus Aristotelis, quibus unis præcipue commendatur, adjutum sese a nullo, nec certare adeo cum cæteris interpretibus, quos, inquit, vincere nullam negotium est, cum libros eosdem, sic Georgius Trapezuntius ante ipsum luculente verterit, ut vel redditis, quæ apud veteres invenerat, vel per se denuo factis excogitatisque vocabulis, Latinam prorsus indolem referentibus, vitio factum nostro, primus, opinor, juniorum docuerit, cur ipsi minus multas, quam Græci, rerum appellationes habeamus. Hos igitur si quis libros diligenter legerit, minus profecto Gazam laudabit, pene illius vestigiis insistentem, quin si homo erit ingenuus, credo, stomachabitur sic a Theodoro dissimulatum, per quem maxime profecerat, sic habitum peno contemptui ludibrioque, cujus potissimum laboribus insidiabatur, nobis vero etiam fortasse habebit gratiam, quod ista reddere suis auctoritatibus contendamus. Nam quantum sibi Georgius in eo placuerit opere, vel illa de Præfatione verba significant, quibus sese libros eos Latinis, ait, non minus elegantes emendatosque dare, quam apud Græcos habeantur. Sed et hoc ad se trahere Theodorus conatur, ut item, quæ de mensibus Græce prodidit, ex hujus potissimum, de qua loquimur, interpretationis præmio subleguntur. At enim fuere, sicut apparet, acerbissimæ inter hos Græcos inimicitie, sicut in grammatico quoque suo Commentario Theodorus Georgium vocat hunc l'ornoboscon, quod alentem scortum significat, alludens, arbitror, ad Georgium veterem Grammaticum, cui cognomentum Græci Ucheroboscon dixerunt. Cætera porro, quæ Theodorus hic edidit, ubi modo non repetendum sit accusandus, sicut eruditione diligentiaque non carent, ita, ut mihi quidem videtur, ad examen quoddam strictius curiosiusque revocanda. Nos hoc loco nec doctorum vitiosa nomina tentamus apud imperitorum decolorare judicia, nec tamen dissimulare, quod in quoque desideremus, aut inhonoratum transire volumus, cui veritas patrocinetur. Ut autem habere stylum, quammaxime ingenuum, paratumque volumus, ita quam minime accusatorium, quam minime licentiosum, et noxium. Nec enim tam vetriciam profitemur, quam exhibemus industriam. Vossius tamen Institut. orator. lib. iv, cap. 3, quemadmodum et Bessario Trapezuntium Gazæ postponit. Minime, inquit, profecto conferri meruit cum Theodoro Gaza, cui eum æquiparavit Angelus Politianus. Itaque jure politissi-

mi ingenii virum hoc nomine reprehendit Parrhasius in epistolis. Neque ignoro Trapezuntium errores aliquot observasse in translationibus Gazæ, quos hic monitus correxerit, ut et memoria prodidit Erasmus Catalogo Lucubrationum suarum. Verum et illud scio longe plura esse in Trapezuntio, quæ Gaza potuerit culpare. Nam et in eo desiderare potuit fidei plus in transferendis e Græco auctoribus, et majorem linguæ Latinæ peritiam. Et lib. II *De Histor. Lat.* cap. 8: *Filium reliquit Andreæ Trapezuntium, qui patris defensionem scripsit adversus Theodorum Gazam; ac præfationem ad Sixtum pontificem præmisit translationi paternæ Ptolemaici operis De magna constructione. Andreæ filia nupsit Fausto Magdalenæ Romano poetæ, qui Leoni pergratus erat, atque anno 1527 Roma ab exercitu Caroli V, capta, ac diruta, Jovio teste perit. Non sum tamen a Vossii sententia, qui ibidem secretarium pontificium, maximæ existimationis ac dignitatis inter ecclesiasticos virum, cum scriba seu amanuensi, servili mancipio, ut ita dicam, confundit. Quis tandem, ut id quoque obiter admoneam, sine stomacho leget Thomam Rivium in Justiniani defensione contra Alemannum, qui Vaticanæ bibliothecæ custodem, munus et dignitate sua, et custodum virtute, atque doctrina amplissimum pulcherrimumque maligue admodum, de pulverizandis Bibliothecæ Vaticanæ libris operam navare scribit?*

NOTITIA ALTERA.

(Christ. Frid. Boernerus, *De doctis hominibus Græcis litterarum Græcarum in Italia Instauratoribus.*)

Georgius, a Trapezunte oriundus, natus est in Creta anno sæculi quarti decimo sexto et nonagesimo. Relicta patria, in Italiam venit eo circiter tempore, quo Eugenius IV inerat pontificatum. Nam aliquot ibi cum jam moratus esset annos, ad Joannem Palæologum, imperatorem Constantinopolitanum de profectione ad concilium Ferrariense, spreto Basileensi, suscipienda, litteras dedit.

Linguæ Latinæ magistro usus Victorino Feltrensi, scholas compluribus locis spernit quidem, nusquam gentium autem firmam ac stabilem fortunarum nactus est sedem. Venetiis primum, conatibus ipsius favente illustri senatore Francisco Barbaro, quas Franciscus Philelphus ea in urbe paulo ante docuerat, litteras professus est Græcas.

Quo officio cum aliquot functus esset annos, Venetiis Romam demigravit, ibique, Eugenii IV R. P. auspiciis, doctrinæ suæ copiam fecit aliis, tradendo artem dicendi et philosophandi scientiam idquo tam felici laboris successu ut permultos haberet auditores, et ex ejus disciplina viri doctissimi prodirent. Hos Georgii conatus qui ad ingenia doctrinis excolenda referebantur, Eugenii post obitum Nicalani V pontifex susceptus, stipendio liberaliter constituto, juvit, et ipsum dignitate auctum ab epistolis esse voluit; tum vero id negotium ei dedit ut præstantissimos libros Græcos Latina civitate donaret. Quæ tamen Georgii fortuna parum sibi constitit, et subita rerum conversione defecit, offensa in eum non ita multo post pontificis voluntate. Quod si ipsius testimonio standum foret, pontificis iram in se concitavit, et gratiam quam apud eum inerat effudit omnem eo quod confectas a se Patrum quorundam et philosophorum Græcorum interpretationes Latinas ad alios quosdam referri noluerit auctores. At enimvero nullo credibile est modo, tale quid postulasse pontificem; quin potius pontifex, ubi Trapezuntium minus dextro libros illos Græcos Latine convertisse, ex idoneis comperit existimationibus, arrogantiaque et livoris plenum ipsius ingenium cognovit, odium in eum concepisse videtur.

Æmulos adversariosque complures Georgius habuit Romæ, nec cum Theodoro Gaza solum, qui humanitate doctrinaque ipsum præstabat, in similitate fuit, sed cum Laurentio Valla etiam, posteaquam is Quintilianum susceperat defensionem, eo nomine contendit. Aliquanto ante quam Urbe cederet, in theatro Pompeii, cum tabulæ pontificis recenserentur et scribæ adeo pontificis omnes adessent, ipse et Poggius Florentinus illiberali exemplo inter se decertarunt. Cum Poggius verbis valde contumeliosis lacesseret Trapezuntium, hic verberibus conviciatorem coerendum putavit, illumque colapho semel atque iterum percussit. Miram verborum cum verberibus commutationem memorat Jovius, eandemque Poggio exprobrat Laur. Valla. At enim Poggio exprobrationem hanc in ludibria vertit, neque solum colaphis, sed calcibus, sustibus, ferro, rem actam fuisse, narrat, et Vallam, tanquam manipulum furum quo vulnere abstergeret, ad certamen tam atrox non accurrisse miratur.

Sæpe multumque Trapezuntius Romæ in cœdibus Bessarionis versabatur, et in circulo doctissimorum

hominum, tam Græcorum quam Latinorum, qui ad hanc musarum sedem quovis die semper conspiciebatur. Verumtamen summi viri, et communis Græcorum exsulum patroni, animum plane rebus suis abalienavit, cum librum edidisset plenum probrorum atque contumeliarum, quibus Platonis famam lacerabat, ut, depressa tanti sapientis auctoritate, Aristoteli, ejus sese associam profitebatur, assereret principatum. Cum autem Bessarion philosophum quem in oculis ferebat, conviciis illius proscindi intelligeret, rei motus indignitate, libros aliquot pro vindicanda Platonis gloria adversus calumniatorem ejus quem vocavit Trapezuntium, scripsit. Quos quidem plane egregios et ut in nostra de Bessarione diximus commentatione, omnem Platonis doctrinam, limato commentandi genere, complexos cum omnes, quibus hæc florebat ætas, eruditi collaudarent eximie, et vehementissime comprobarent, graves Trapezuntius temeritatis suæ pœnas dedit, et publicæ invidiæ incendio conflagravit.

Georgius, postquam in odium, offensionem pontificis incidit, Neapolim sese contulit, per fugiunt præbente Alphonso, Arragonum Sicilorumque rege, qui doctrinæ quam amabat, studio conciliatus exsili, ejus, in fidem clientelamque recepti, inopiam perbenigne sublevavit, et honesto constituto stipendio ipsum et familiam omnem abvit ac sustentavit. Francisco Philolpo apud Nicolaum pontificem pro ipso intercedente, Romam inde redeundi ei facta est potestas.

Anno sæculi quinti decimi quinto et sexagesimo, Trapezuntius in Cretam indeque Byzantium navi profectus est et trajecto mari Romam revertens, ejus itineris insigne posuit monumentum. Paucis enim mensibus ante quam Novam illam Romam iniret, iv Kalendas Junias in illa urbe juvenis quidam, cui nomen Andreæ erat, patria Chius, acerbissimo cruciatus genere affectus, necabatur, quod a Christiana religione ad Muhammedismum desciscere nollet. Quod ubi Trapezuntius a nautis Byzantinis relatum accepisset, ipsamque postea hominis interfecti corpus integrum adhuc et incorruptum Galatæ conspexisset, cruciatus, quos ille, nihil mutata erga Servatorem optimam fide, summaque constantia, pertulerat, rediit factus, in perpetuam rei gestæ memoriam, litteris consignavit.

Ingravescente ætate, accidit Trapezuntio, quod multis clarissimis viris, ex priscis maxime Orbilio, celebri grammatico Messalæ, summo oratori et præstantissimo illi sophistæ, Hermogeni, ut, facta memoriæ jactura, litterarum, ipsiusque nominis sui penitus oblivisceretur. Etsi in mentem venit, subvereri, ne quod Gazæ evenire comperimus, vitio memoriæ, Georgio tribuatur; sunt tamen, qui contendunt, senem nostrum, cum pro ingenii suo monumentis, spe ingentis præmii, summo pontifici nuncupatis, ab hoc solos tantum nummos aureos accepisset, ingrato istius animo offensum, illico aurum ex ponte Ælio in Tiberim abjecisse, et simul indignabundum dixisse: Perire labores, pereat et eorum ingrata merces; affectoque eam ob rem animo in miseriam istam incidisse.

Ita vero Trapezuntias, fracto animi robore elanguescens, eo calamitatis redigebatur, ut omnibus repuefascere videretur. Sæpe multumque, cum Romæ ad ædém Minervæ habitaret, solus per urbem sordido et atrito palliolo amictus geniculatoque scipione qui vacillantis gradus sustineret, inambulavit. Tandem vero, multis arduisque perfunctus molestis et certaminibus, annos nonaginta natus, sexto et octogesimo quinti decimi sæculi anno, aequievit.

Neque ingenium, nec doctrinam, nec studium, industriamque in Trapezuntio desidero; agnosco tamen aliquid quod in Cretensi parum miror. Vetus est verbum quod dixit Epimondés et ab hoc repetit ipse divinus gentium doctor, Κρήτες δὲ ψεύτται κ. τ. λ. Etsi Trapezuntius ortu Cretensis dici Cretensis noluit, malam, quod Lil. Gyraldus opinatur et inveteratam patriæ famam non parum voritus; eam nomine tamen, neque ingenium, nec mores deposuit facile; vaser, si quid judico, subdolos, et cum alterius dedecore decoris appetens, laccessendis aliis, iisque summis, promptus, nimis sui, parcus aliorum admirator, cuncta modo summa expertus ultra vires.

Filium reliquit Andream Trapezuntium, sed doctrina patre longo inferiorem. Id quod facile omnibus apparuit cum patris sui existimationem ipso adhuc superstite adversus Theodorum Gazam tuendam suscepisset. Neque enim Gaza, transmarinorum hominum, qui e Græcia profugerant, doctissimus, miseri hujusce adversarii scriptis moveri se passus est, sed illius libidinem criminandi penitus contempsit.

Andreæ filia, teste Jovio, collocata est Fausto Magdalena, Romano, poetæ lepido, qui elegantia ingenii, Leonis X, R. P. percharus, de Georgii proceri doctrina et litium acerbitate multa narrare solitus est, miserum autem vitæ exitum habuit, in expugnatione urbis, anno sæculi sexti decimi septimo et vicesimo contrucidatus.

Ignotus quidam auctor ἐπιταφίου; hos in Trapezuntium versus scripsit, quos Bovius elogio ipsius subjunxit:

*Hæc urna Trapezuntii quiescunt
Georgii ossa, parum dñs amici,
Quod acri et nimium procaci lingua
Platonem, superis parem, petivit.*